

geplaatst worden. De gegeven cijfers vormen het resultaat van honderden bedrijfseconomische boekhoudingen. Het investeringsvolume, de afschrijvingen en de inrestlasten liggen bij het 'gemiddelde' bedrijf veel lager dan bij nieuw op te richten bedrijven, zoals moge blijken uit de vergelijking van het gemiddeld bedrijfskapitaal van de huidige bedrijven en het kapitaal nodig voor de oprichting van nieuwe bedrijven (tabel 2).

B. De vermogensstructuur en de behoefte aan vreemd vermogen

De instapdrempel ligt qua vermogensbehoefte vrij hoog. Hierbij moet voor ogen gehouden worden dat bijna alle bedrijven het statuut van de éénmanszaak bezitten en dat omzeggens alle vreemd vermogen aangetrokken wordt onder de vorm van lange termijn-hypothecair krediet.

Tabel 3

Evolutie procent eigen vermogen van het vastliggend vermogen per deelsektor (a), 1985-1990

Deelsektor	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Snijbloemen	27	29	33	29	26	20
Potplanten	46	46	48	41	32	18
Knolbegonia	43	36	32	45	35	43
Openluchtgroenten	47	44	35	31	28	26
Witloof	58	48	43	39	31	30
Fruit	69	65	56	70	52	49
Boomkwekerij	57	49	68	48	63	65
Azalea	35	55	56	35	46	40
Druif	17	13	28	(-9)	32	-
Glasgroenten	41	34	(-8)	25	17	8
Champignons	14	19	34	8	10	3
Aardbeien	44	37	34	35	30	35

(a): Een bedrijf wordt in die sektor geplaatst waar het zijn hoofdkomen uithaalt
Bron: Bedrijfseconomische boekhouding, Belgische Boerenbond

Tuinbouw is belangrijk ook voor de toekomst. Zij kan echter niet alle problemen in de landbouwsektor oplossen.

Ongetwijfeld is de vermogensstructuur de oorzaak van de geringe risikoruimte en het gering financieel weerstandsvermogen. Besparingen op de gezinsbestedingen en het aanwenden van een gedeelte van de arbeidsvergoeding voor het dragen van de financiële lasten zijn dan noodzakelijk. De cash-flow-analyse laat geen riant beeld zien. De analyse van de gezamenlijke bedrijfseconomische boekhoudingen toont aan dat in bijna alle deelsektoren het procent eigen vermogen daalt. De noodzaak aan

vreemd vermogen voor werkkapitaal stijgt. Thans is dit 22% van de ingediende kredietaanvragen (tabel 3).

Deze statistiek illustreert dat ondernemers in praktisch alle sectoren voor de financiering van hun actief sterk beroep doen op vreemd vermogen.

Dat er veel beroep gedaan wordt op kredieten voor investeringsdoeleinden bewijst tabel 4. Hierbij dient aangestipt dat leningen voor aankoop van gronden en bedrijfskapitaal (werkkapitaal) niet in deze statistiek opgenomen zijn.

C. Arbeidskrachten

Arbeidskrachten zijn een zeer belangrijke produktiefactor waar men traditioneel al te gemakkelijk aan voorbij gaat. Dit is nochtans één van de meest dwingende problemen. Moderne tuinbouw is maar uit te oefenen met inschakeling van 'niet-familiale' arbeidskrachten.

Om rendabel te blijven moet moderne tuinbouw evalueren naar grotere bedrijfseenheden. De redenen zijn: schaalvoordeel bij investeringen, computergestuurde processturing, moderne teelten beheerstechnieken, grotere en meer uniforme produktpartijen, specializatie en jaarrond productie.

Tabel 4

Investerings in de Westvlaamse Tuinbouw (in miljoen fr.)

Sektor	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	Totaal
Groenteteelt onder glas	81	152	146	540	429	263	303	485	807	843	359	4408
Openluchtgroenten (a)	27	28	57	74	68	158	198	120	188	219	145	1282
Witloof	17	40	47	90	97	90	79	41	141	164	156	962
Champignons	8	14	23	82	132	36	136	21	93	271	31	847
Totaal groenten	133	234	273	786	726	547	716	667	1229	1497	691	7499
Sierteelten	91	72	118	259	231	107	180	242	247	519	192	2258
Fruitteelt	1	3	5	9	11	9	9	15	13	28	17	120
Algemeen totaal	225	309	396	1054	968	663	905	924	1489	2044	900	9877

(a): Dossiers behandeld door de Tuinbouwdienst (er worden er ook behandeld op de Landbouwdienst)

Bron: Tuinbouwdienst West-Vlaanderen, Ministerie van Landbouw, LIF dossier

Archief WES

De keerzijde is evenwel dat de arbeidsbehoefte niet meer kan verzekerd worden door familiale arbeidskrachten. Per sektor en zelfs binnen een specialisatie kunnen de verschillen aan arbeidsbehoefte groot zijn. Seizoenarbeid en piekperiodes horen bij de aard van de produktie.

De arbeidsvergoeding vormt een belangrijk deel van de kostprijs. Veelal varieert deze tussen de 30% en de 50%. De arbeid in de tuinbouwsector is voor niet-familiale arbeidskrachten meestal niet zeer aantrekkelijk. De fysische en psychische belasting is vrij groot en de vergoeding is eerder laag te noemen.

D. Energiebehoefte en energiekost

Moderne tuinbouw onder glas steunt in belangrijke mate op het aanwenden van energie voor de creatie van ideale groeiomstandigheden.

De laatste vijf jaar kan de sektor zich verheugen in een lage energieprijs. Energie-intensieve bedrijven stoken vooral extra-zware stookolie. Aardgas is, indien het al op het bedrijf beschikbaar is, *altijd* te duur in vergelijking met extra-zware stookolie. Ook ten opzichte van de Nederlandse aardgasprijs hebben de Vlaamse tuinders een zware concurrentie-handicap.

Op basis van de huidige prijs voor extra-zware stookolie (2,7 fr./kg) is de energiekost voor verwarming slechts 10% van de bruto opbrengst. Om diverse redenen kan de energierekening alleen maar stijgen en is het perfect voorstelbaar dat de rentabiliteit in de energie-intensieve sectoren sterk onder druk zal komen te staan. Daarbij dient men

te bedenken dat de verkoopprijs van het eindproduct op korte en zelfs op half lange termijn *niet* beïnvloed wordt door een plaatselijke kostprijs.

E. Het verdringingseffekt, nationaal en internationaal

Door de gewijzigde houding van de EG t.o.v. de landbouwpolitiek komt er een verdringingseffekt in beweging. Dit verschijnsel doet zich voor tussen de verschillende bedrijfstypen en tussen de verschillende regio's. Ook vanuit derde landen wordt de druk groter en dit door zowel een toename in hoeveelheid als door een steeds betere kwaliteit. In de tuinbouw is dit vooral het geval voor tomaat, komkommer, fruit, aardbeien en champignons.

F. Het overheidsingrijpen — milieu en ruimtelijke ordening

Het ingrijpen van de overheid inzake milieu en ruimtelijke ordening is een relatief nieuw fenomeen dat nieuwe uitdagingen creëert in verband met de vestigings- en uitbreidingsmogelijkheden van tuinbouwbedrijven. Deze problemen situeren zich op het vlak van de bouwtoelating, pollutie door rookgasen, waterwinning en waterlozing. De visuele vervuiling wordt misschien nog het grootste en moeilijkst op te lossen probleem.

Sterke punten van de Westvlaamse tuinbouw

A. Sterk georganizeerde afzet voor verse marktprodukten

In West-Vlaanderen is de coöperatieve veiling REO gegroeid tot een veiling die behoort tot de Belgische en zelfs Europese top. De permanente kwaliteitsbewaking en kwaliteitsverbetering creëren een ijzersterk produktimago. Het simultaan veilen, een verkoopsnetwerk tussen alle Belgische veilingen, aangesloten bij het VBT concentreert het aanbod en maakt de toegankelijkheid voor de handel maximaal. De omzet van 1991 van de Veiling Roeselare was ruim 3,97 miljard frank; de exportwaarde is 2,41 miljard frank.

B. Diepvries en ingeblikte groenten

West-Vlaanderen is 'gezegd' met een sterke concentratie van groentenverwerkende bedrijven: een 13-tal bedrijven zijn op dat terrein actief en het productpallet is zeer breed. De waarde van de verwerkte produkten loopt op tot ruim 8 miljard frank. Daarvan wordt 94% geëxporteerd.

C. De werkkraft en ondernemingsgeest van de Westvlaamse land- en tuinbouwers

Een belangrijk aspekt voor de omschakelingsmogelijkheden van land- naar tuinbouw is het feit dat vele bedrijven de structurele mogelijkheid daartoe bezitten. Veel bedrijven zijn klein tot middelgroot. De bodem is zeer dikwijls zandleem of zandiger. Bovendien is de draineermogelijkheid goed. Deze factoren maken dat de mogelijkheid tot omschakeling naar de meeste tuinbouwteelten aanwezig is. Een zwak punt is echter het feit dat de waterwinningsmogelijkheden (beschikbaarheid van water) voor grote delen van West-Vlaanderen moeilijk is. Een uitgebreide studie terzake is noodzakelijk. Een dergelijke studie zou kunnen uitmonden in een advies tot een Agrarisch Structuurplan West-Vlaanderen. Als de mogelijkheden er zijn zullen de Westvlaamse land- en tuinbouwers deze wel benutten.

D. Goed uitgebouwd net van schoolse en naschoolse vormingsmogelijkheden, onderzoek en voorlichting

Uiteraard zijn dit belangrijke aspecten in het opbouwen en behouden van de noodzakelijke concurrentiekracht. West-Vlaanderen telt acht middelbare land- en tuinbouwscholen en een graad- en land- en tuinbouw. Het Provinciaal Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw te Roeselare-Beitem is op het vlak van openlucht-tuinbouw, witloof- en champignonteelt toonaangevend. De konsulentschappen van het Ministerie van Landbouw en van de Belgische Boerenbond staan de bedrijven met raad en daad bij. Het WAVI, het PCLT en de beroepsorganisaties organiseren een waaier van cursussen en studieavonden.

Besluit

Uit bovenstaande analyse blijkt duidelijk dat de tuinbouw niet de nodige ruimte en mogelijkheden biedt om alle problemen die zich in de landbouwsector stellen op te lossen.

Omschakeling naar een sector is maar zinvol als èn de bedrijfseconomische èn de macro-economische voorwaarden gunstig zijn. De bedrijfseconomische

analyse moet per bedrijf en per sektor gemaakt worden. Omschakeling is altijd een lange-termijn-beslissing. Dit betekent dat macro-economische voorwaarden ook voor een langere termijn behoorlijk gunstig, voorspelbaar en/of konstant moeten zijn. Thans zijn er op dat vlak teveel onbekenden en onzekerheden. Dit slaat vooral op de GATT- en EEG-houding t.o.v. de invoer, de LIF-reglementering, VLAREM en de tewerkstelling. Een aanvaardbare terug-

verdiensijd is binnen deze context en binnen de huidige rentabiliteit niet haalbaar. Wel is duidelijk dat thans het zwaartepunt moet gelegd worden op een verhoogde produktiviteit en zeer zeker op het verhogen van de kwaliteit. De concurrentiestrategie moet vooral op deze aspecten gefundeerd zijn.

Archief WES

DE BANK
DIE JE RUIMTE GEEFT.

